

**UNA VISIÓ
ESTRATÈGICA
PER A ESPANYA
A L'ÀSIA 2018 – 2022**

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE ASUNTOS EXTERIORES
Y DE COOPERACIÓN

www.exteriores.gob.es

**UNA VISIÓ
ESTRATÈGICA
PER A ESPANYA
A L'ÀSIA 2018 - 2022**

Febrer 2018

NIPO línea: 501-18-011-2 / NIPO paper: 501-18-010-7

Dipòsit legal: M-9854-2018

Disseny i impressió: Dirección General de Comunicación e Información Diplomática

Catàleg general de publicacions oficials de l'Administració de l'Estat:

<https://publicacionesoficiales.boe.es>

En aquesta publicació s'ha utilitzat paper reciclat sense clor d'acord amb els criteris mediambientals de la contractació pública.

www.exteriores.gob.es

1

PRINCIPALS MISSATGES

1

La projecció cap a l'Àsia és un repte permanent, pel pes demogràfic del continent, pel seu dinamisme econòmic i per la seva condició de nou centre de poder mundial.

2

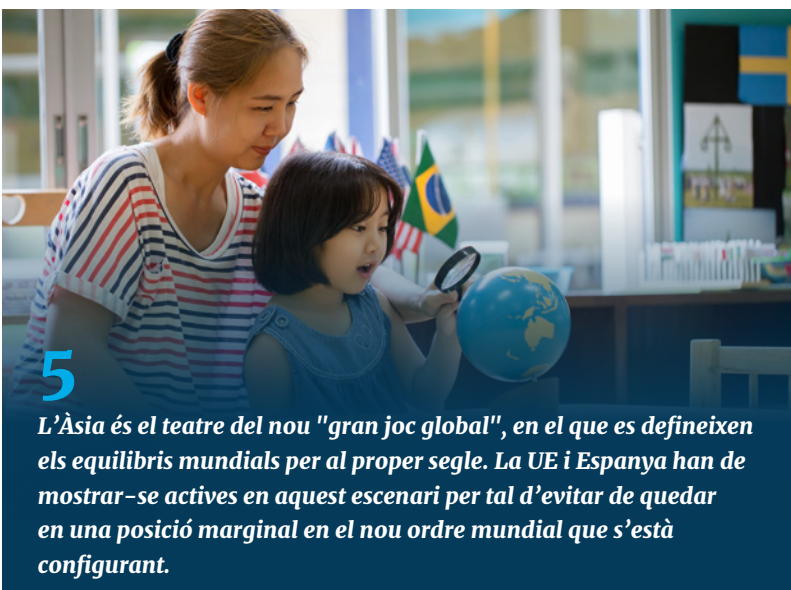
Espanya ha recuperat una part del seu endarreriment en termes de projecció cap a l'Àsia, tot i que cal continuar fent una acurada selecció dels objectius i dotar-se de més mitjans, tant a Espanya com a la regió, per tal de poder treure profit de les oportunitats que aquesta ofereix.

3

Les oportunitats econòmiques a l'Àsia poden facilitar la transformació del model productiu espanyol cap a segments amb un valor afegit més gran.

5

L'Àsia és el teatre del nou "gran joc global", en el que es defineixen els equilibris mundials per al proper segle. La UE i Espanya han de mostrar-se actives en aquest escenari per tal d'evitar de quedar en una posició marginal en el nou ordre mundial que s'està configurant.

4

El fet de pertànyer a la Unió Europea és un actiu en la projecció cap a l'Àsia; Espanya pot participar més activament a la PESC adreçada a l'Àsia, sobre la base d'interessos estratègics fonamentalment comuns.

6

En un moment de revisió del model de globalització i d'augment de les tendències neo-proteccionistes, Espanya i la UE tenen l'oportunitat de liderar a l'Àsia una globalització constructiva; un model obert, però que defineixi un terreny de joc profitós per a tots.

7

L'Àsia és un centre de primer ordre en ciència, tecnologia i innovació, el pes global del qual creixerà en els propers anys. Espanya ha d'establir una associació cada cop més estreta amb els principals centres de ciència i d'innovació asiàtics per tal de millorar els intercanvis i la combinació de coneixement.

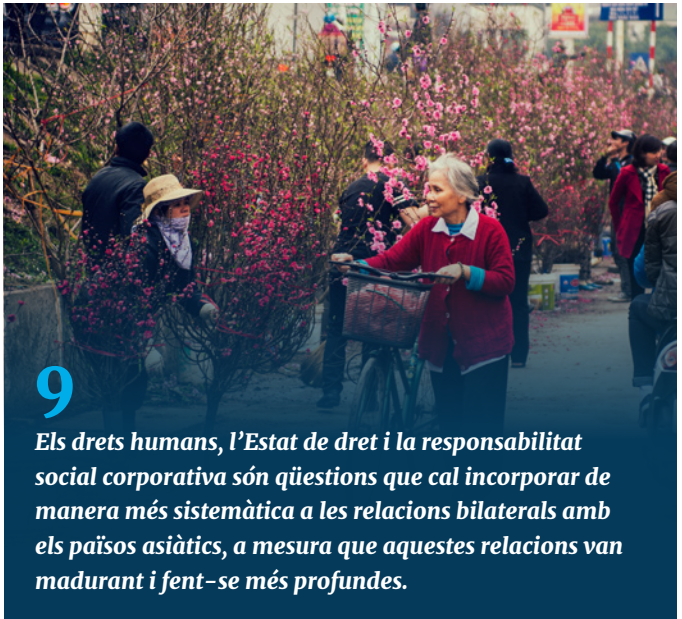
8

Els conflictes i les tensions que es produeixen com a conseqüència de la nova centralitat de l'Àsia poden representar una amenaça per a l'economia mundial, la qual cosa obliga a seguir de prop aquestes qüestions i aconsella contribuir activament a fixar posicions dins de la UE.

9

Els drets humans, l'Estat de dret i la responsabilitat social corporativa són qüestions que cal incorporar de manera més sistemàtica a les relacions bilaterals amb els països asiàtics, a mesura que aquestes relacions van madurant i fent-se més profundes.

10

Cal promoure i orientar les xarxes de la societat civil, l'interès per l'idioma i la cultura espanyols i l'atractiu turístic d'Espanya com a instruments fonamentals per a una major projecció del nostre país entre les classes mitjanes emergents de l'Àsia.

2

PLANTEJAMENT

El present informe és el resultat d'un treball d'anàlisi crítica dut a terme pel Ministeri d'Afers Exteriors i de Cooperació, en consultes amb el Ministeri de la Presidència i d'Administracions Territorials, el Ministeri de Defensa, el Ministeri d'Energia, Turisme i Agenda Digital, el Ministeri d'Educació, Cultura i Esports, el Ministeri d'Ocupació i de Seguretat Social i el Ministeri d'Economia, Indústria i Competitivitat, amb l'objectiu de proposar mesures que afavoreixin la projecció d'Espanya cap a l'Àsia en el període 2018-2022, i en el marc de l'Estratègia d'Acció Exterior de 2014.

Per a l'elaboració de l'informe s'ha agafat com a punt de partida un ampli estudi dels factors que poden influir, de manera positiva i negativa, en l'assoliment de l'esmentat objectiu, tant si es tracta de factors propis d'Espanya (punts forts i punts febles) com dels que fan referència a l'entorn en el qual es desenvolupa la nostra política cap a l'Àsia (oportunitats i amenaces).

En la formulació de les recomanacions s'ha optat per un grau de concreció intermedi, tal com correspon si es té en compte l'abast de l'exercici.

3

ANÀLISI DELS FACTORS QUE INFLUEIXEN EN LA PROJECCIÓ D'ESPANYA

3.1. CONDICIONS OBJECTIVES A L'ÀSIA

Creixement i conflictivitat

L'Àsia és un continent heterogeni, que té una gran diversitat de nivells de desenvolupament econòmic, de tradicions culturals i de models sociopolítics. Les principals característiques d'aquests models són: el gran pes demogràfic, el notable dinamisme econòmic i les tensions geopolítiques creixents. L'augment de la població i la incorporació de milions de persones a l'activitat productiva, al consum i a les xarxes de l'economia mundial són probablement el cas més destacat de translació de poder mundial – del món occidental als països emergents – que s'ha produït des de finals del segle XIX. L'Àsia és un continent que acull actualment el 54% de la població mundial i el 46% de la població urbana del món; que, el 2017, representa prop del 30%

del PIB mundial, una xifra que arribarà al 43% el 2020 i al 52% el 2050 (gràfiques 1 i 2).

S'està produint a l'Àsia una "revolució de les classes mitjanes" de gran abast, que afecta milers de milions de persones que estan veient com augmenta ràpidament la seva capacitat adquisitiva i el seu poder econòmic i social. Es calcula (vegeu el quadre 3) que, de l'any 2000 al 2025, la classe mitjana creixerà a l'Àsia en més de 2.650 milions de persones, mentre que les classes menys afavorides del continent davallaran en uns 2.000 milions, de manera que el continent se situarà com el clar protagonista d'aquest gran canvi mundial. Per les seves pròpies dimensions i pel seu dinamisme, l'Àsia és un continent d'oportunitats, del qual no pot permetre's estar absent cap país del món que vulgui tenir algun tipus de protagonisme dins de les dinàmiques mundials contemporànies.

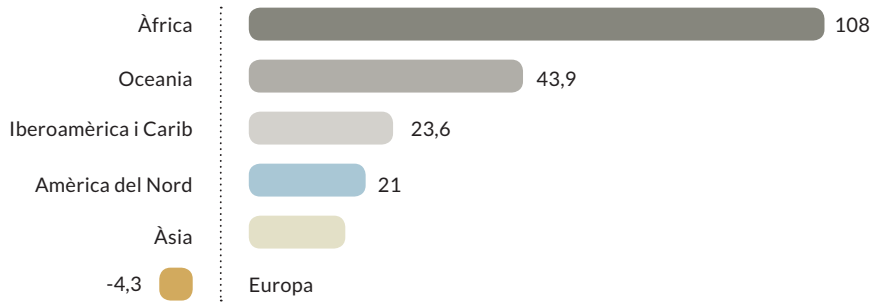
L'Àsia també és, però, un continent sembrat de conflictes i tensions, amb una arquitectura regional de seguretat encara en fase de formació i que resulta insuficient per reconduir els esmentats conflictes i tensions, que són de natura molt diversa i plantegen reptes de diferents tipus. La reformulació del paper mundial de nombroses potències asiàtiques, de vegades de manera assertiva, juntament amb els llegats encara no resolts de la Guerra Freda, constitueixen una hipoteca que pesa damunt les perspectives d'estabilitat regional i mundial. El discurs nacionalista com a instrument de legitimació política també contraresta, paradoxalment, la tendència integradora que correspondria a economies com les asiàtiques, cada cop més interdependents. Finalment, el ràpid creixement de l'Àsia està tenint un enorme impacte ambiental, amb conseqüències que van més enllà de les fronteres dels països afectats.

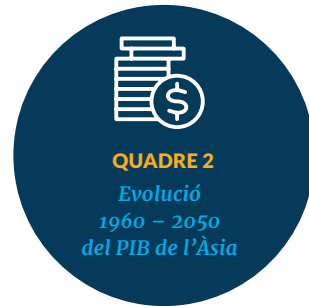
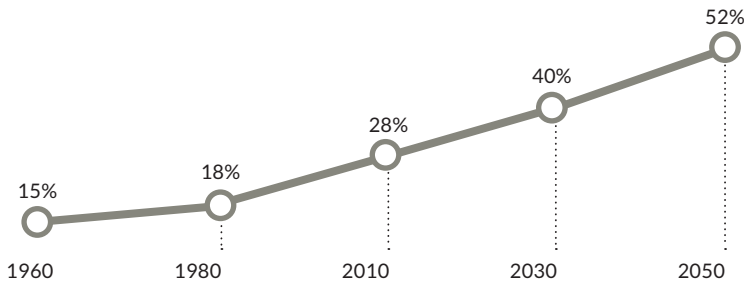
QUADRE 1
La població mundial

Font: NNUU, The Economist

PREVISIÓ DE CANVIS REGIONALS 2015 – 2050

POBLACIÓ TOTAL EN MILERS DE MILIONS

QUADRE 2
Evolució del PIB de l'Àsia 1960 – 2050

Font: Banc Asiàtic de Desenvolupament

QUADRE 3
Evolució del PIB de l'Àsia 1960 – 2050

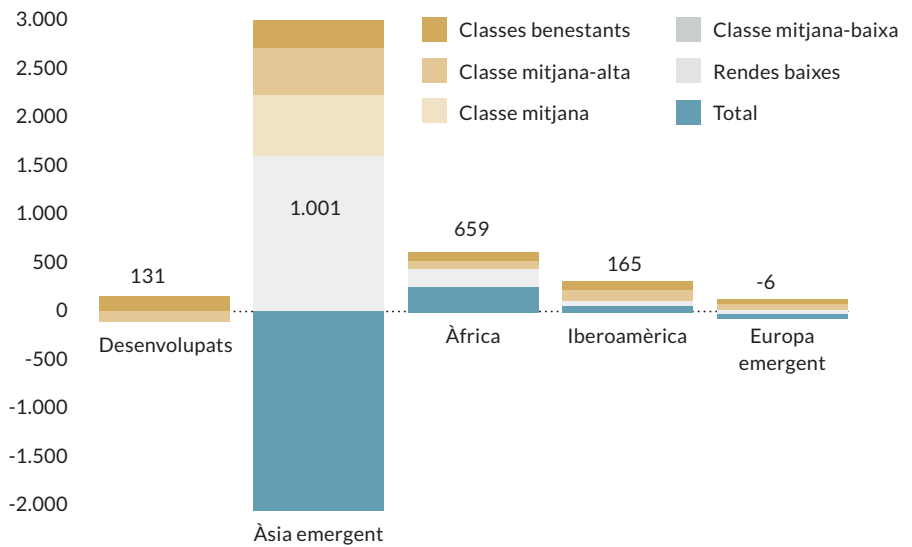
Font: BBVA Research

> Les classes benestants i mitjanes-altes augmentaran, en els països emergents, des del 20% del PIB l'any 2000 al 67% del PIB el 2025.

> L'Àsia emergent és el més gran contribuent a la reorganització de la distribució de la renda mundial, amb una classe mitjana de 2.658 milions de persones.

> El percentatge dels segments més rics està creixent a l'Àfrica, a Iberoamèrica i a l'Europa emergent.

CANVIS EN LA POBLACIÓ (MILIONS) PER RENDA PER CÀPITA I REGIÓ (2000 – 2015)

3.2. POSICIONAMENT D'ESPANYA

L'Estratègia d'Acció Exterior descriu Espanya com una democràcia avançada i plural; una economia oberta i diversificada, dependent de l'exterior pel que fa a recursos naturals i energètics, que té amb alguns sectors capdavanters i globalitzats; una societat plural, però en procés d'envelliment, i una potència cultural i lingüística. En l'àmbit internacional, som un país que és membre actiu de la UE i de la comunitat atlàntica alhora; gaudim d'uns lligams molt estrets amb Iberoamèrica i d'una proximitat immediata amb l'Àfrica; i estem compromesos amb el multilateralisme, com a instrument que està al servei de la realització dels grans objectius mundials.

En el marc dels esforços per reforçar la seva posició a l'Àsia, Espanya està intentant treure profit dels seus punts forts per tal d'apropar-se a la regió de manera més efectiva. Els nostres lligams especials amb Iberoamèrica desperten interès a l'Àsia, gràcies a les noves aliances en matèria comercial i al desenvolupament de l'eix del Pacífic; la nostra pertinença a la UE, potència comercial i actor global, augmenta la nostra rellevància als ulls dels nostres socis asiàtics; i el fet de ser una potència mitjana sense passat colonial, sense interessos directes en els continents regionals i sense una agenda pròpia a l'Àsia, ens permet presentar-nos com un país compromès amb el desenvolupament pacífic de la regió, capaç d'actuar amb autonomia i d'adoptar posicions equilibrades.

Espanya ja compta amb una imatge positiva a la regió, que és fruit tant del nostre esforç com de les nostres condicions objectives. Mitjançant els diferents Plans Àsia, Espanya ha creat una dinàmica positiva de projecció cap a aquest continent. Iniciatives com la Casa Àsia han jugat un gran paper a l'hora d'augmentar la nostra sensibilització interna. Per una altra banda, el compromís que hem mantingut a l'Afganistan, a través de les missions de suport a la seguretat i a la reconstrucció, ha contribuït a millorar la nostra imatge davant de la comunitat internacional i a eixamplar els nostres horitzons tradicionals de seguretat i de cooperació al desenvolupament. A més, l'èxit de les empreses espanyoles, especialment en els sectors de les infraestructures, de les energies alternatives i de la defensa, ha contribuït a difondre una imatge positiva del potencial tecnològic i econòmic del nostre país.

3.3. POLÍTICA I ACCIÓ EXTERIOR CAP A L'ÀSIA

L'Àsia com a objectiu de política exterior. Mitjans

En els darrers quinze anys, coincidint amb l'ascens regional anteriorment descrit, Espanya s'ha esforçat per tal d'incorporar la regió Àsia-Pacífic a la seva política exterior. Per a tal fi, hem reforçat la formulació dels objectius estratègics (Plans Àsia, Estratègia d'Acció Exterior, Plans Integrals de Desenvolupament de Mercats) i els mitjans que estan al servei d'aquests

objectius :

- reforç dels intercanvis de viatges i de visites;
- instauració de diàlegs estructurats;
- creació de noves Comissions mixtes de tipus econòmic;
- reforç del nostre desplegament sobre el terreny, amb sis noves ambaixades i cinc consolats generals, noves conselleries sectorials i oficines econòmiques i comercials;
- impuls de la diplomàcia de defensa;
- cooperació al desenvolupament i ajut humanitari;
- desenvolupament de les institucions de la diplomàcia pública (Casa Àsia), de la diplomàcia educativa i cultural (MEDC, Instituto Cervantes, ACE), de la diplomàcia econòmica (visites regulars de l'Alt Comissionat per a la Marca Espanya, viatges institucionals de la Secretaria d'Estat de Comerç i activitats de l'ICEX);
- impuls dels esforços de la societat civil (Fundacions Consell) i de les organitzacions empresarials (CEOE, Cambra d'Espanya).

Totes aquestes mesures constitueixen avenços i han servit per situar l'Àsia de manera decidida entre les altres prioritats de la nostra política exterior, tot alimentant els fluxos i les dinàmiques que contribueixen a crear una connexió cada cop més estreta entre el nostre país i l'Àsia.

Cal, però, reconèixer que **Espanya segueix disposant de menys mitjans per a la seva política asiàtica que d'altres països europeus** del nostre entorn amb un pes similar al nostre. **La importància de l'Àsia en la distribució del poder mundial augmenta a**

ELS VIATGES I LES VISITES D'ALT NIVELL, UN MOTOR INDISPENSABLE

Les nostres ambaixades a la regió subratllen la importància de mantenir un contacte d'alt nivell, regular, fluid i directe amb els principals socis asiàtics per tal de promoure les relacions bilaterals en tots els àmbits, de resoldre problemes i d'identificar oportunitats. Els nostres principals socis ja han col·locat l'Àsia al centre de les seves agendes internacionals des de fa anys. Es tracta d'una tendència que Espanya assumeix com a pròpia en la planificació de les activitats de les nostres principals autoritats, atès l'important "efecte d'arrossegament i consolidació" generat per aquest tipus de viatges i visites.

Països com Alemanya (amb viatges anuals de la Cancellera Merkel a la Xina i reunions institucionalitzades de govern a govern), França, el Regne Unit, els Països Baixos, Polònia o Itàlia, s'esmercen a garantir un nivell d'interlocució regular i positiu en totes les àrees de govern, a fi i efecte de generar i alimentar agendes de cooperació substantives. En els darrers anys, Espanya ha avançat en aquest terreny, amb un bon ritme de visites en ambdós sentits i amb una estructuració cada cop millor dels diàlegs institucionalitzats. Cal un acció coordinada de tota l'Administració, inclosa l'autònoma o la local, per tal d'aconseguir un ús eficient dels recursos.

un ritme superior al dels mitjans que li dediquem, la qual cosa provoca una pèrdua d'oportunitats i un desequilibri creixent entre objectius declarats i mitjans disponibles que es veu actualment agreujat a causa de la contenció general de la despesa amb la que s'ha compromès el Govern.

Aquesta limitació de mitjans fa especialment necessàries una acurada **priorització** dels objectius que perseguim i una planificació i coordinació de les accions que els diferents actors duen a terme per tal d'assolir-los. És indispensable, a més, disposar de totes les eines de la política exterior per tal d'aprofundir la nostra projecció asiàtica, inclosa una diplomàcia parlamentària orientada estratègicament.

Espanya en la política de la UE cap a l'Àsia

La política de la UE cap a l'Àsia ha assolit en els darrers anys un nivell més gran d'articulació (implicació creixent als fòrums polítics i de seguretat Àsia-Pacífic, cimera periòdiques, acords marc i tractats de lliure comerç, diàlegs estratègics i sectorials, estratègies temàtiques, coordinació en el marc del Consell/COASI), tot i que es veu limitada per la capacitat reduïda de la UE a l'hora de proporcionar seguretat militar, que és el que bona part de l'Àsia li demana a Occident (i que obté principalment dels EUA).

La UE i els seus Estats membres configuren, juntament amb 21 països asiàtics, el projecte ASEM, que celebra cimera biennals. La Unió forma part, a més, del Fòrum Regional ASEAN (ARF), que proporciona un espai de diàleg sobre temes de seguretat. Després d'uns anys d'absència, la UE ha estat convidada el 2017 a participar com a

observador a la Cimera de l'Àsia Oriental (EAS), un procés que va iniciar-se el 2005 i que se centra en el diàleg sobre qüestions estratègiques i de seguretat.

El lideratge en les polítiques asiàtiques de la UE recau sovint en el SEAE, la Comissió i els països més actius i més presents a la regió, que disposen de més recursos, de més influència i d'una opinió pública més sensibilitzada en relació amb la zona. Espanya, que té experiència i interessos rellevants en nombroses qüestions mundials com la lluita contra el terrorisme, la seguretat marítima, el control migratori, el desenvolupament urbanístic i de les infraestructures, etc., té vocació de desenvolupar un paper cada cop més actiu en la definició de les polítiques i els programes de la UE per a la regió en els àmbits esmentats.

En l'àmbit econòmic i comercial, la política comercial comunitària va orientar-se cap a l'Àsia el 2006, amb l'obertura de nombroses negociacions comercials (Corea, bloc de l'ASEAN, Índia, Japó...) que es troben en nivells diferents de desenvolupament. Espanya dona suport a la negociació d'acords de lliure comerç, amplis, ambiciosos i profunds, per tal d'obtenir millores en les condicions d'accés i d'operació de les nostres empreses als mercats asiàtics. En els processos de negociació amb països asiàtics, Espanya ha jugat un paper clau per a desbloquejar algunes negociacions i ha de continuar tenint un paper actiu i constructiu en aquest camp.

També és essencial el paper de la UE per a la protecció de les nostres inversions a l'Àsia, sobretot en les economies emergents. Espanya ha de continuar atorgant una atenció prioritària als acords d'inversió negociats per

Control policial antiterrorista a les Filipines.

la UE, els quals permetran no només obrir nous sectors per a la inversió espanyola a l'Àsia sinó també consolidar i protegir l'estatu quo davant de possibles involucions legislatives.

Espanya dona suport a la unitat d'acció comunitària a l'Àsia, ja que és la millor manera de protegir els nostres interessos davant dels nombrosos reptes i oportunitats que planteja la regió, amb la finalitat d'aconseguir, mitjançant un desplegament adequat de les competències comunitàries, resultats concrets i positius en la nostra relació política i econòmica amb els països de la regió.

3.4. SEGURETAT

El potencial de conflictes a l'Àsia meridional i oriental, així com l'impacte mundial d'una eventual crisi militar a la regió (Península de Corea, Mar del Sud de la Xina, Mar de l'Est de la Xina, Estret de Taiwan), constitueixen una amenaça per a Espanya en diversos sentits. Espanya ha de pensar l'Àsia des del punt de vista de la seguretat, un àmbit en el qual pot fer contribucions.

Des de l'any 2010, els cinc principals compradors d'armes convencionals del món són països asiàtics i, en general, es preveu que l'augment més important

de les despeses de defensa fins l'any 2020 es produirà en països d'aquesta regió (quadre 4). El procés de rearmament a l'Àsia és un fenomen que, previsiblement, continuarà endavant en paral·lel al progrés econòmic i a l'augment dels desafiaments a la seguretat regional. Espanya és un proveïdor responsable de material de defensa, i és molt probable que la indústria espanyola del sector atorgui un pes cada cop més gran a l'Àsia en la seva estratègia comercial. La política espanyola d'exportacions de material militar cap a l'Àsia ha de seguir sotmesa als exigents criteris actuals i al control de la Junta interministerial per al comerç i el control del material de defensa i tecnologies de doble ús (JIMDDU). L'Àsia ha esdevingut un objectiu prio-

ritari per a la Jihad internacional, amb un augment progressiu de la presència de grups terroristes (Al-Qaida i Daesh, entre altres) i d'agents de radicalització religiosa a l'Àsia central, meridional i del sud-est. També s'està constatant un nombre cada cop més gran de combatents estrangers d'origen asiàtic. Aquest fenomen pot desestabilitzar importants bases logístiques per a les nostres empreses i alimentar riscos per a la seguretat marítima.

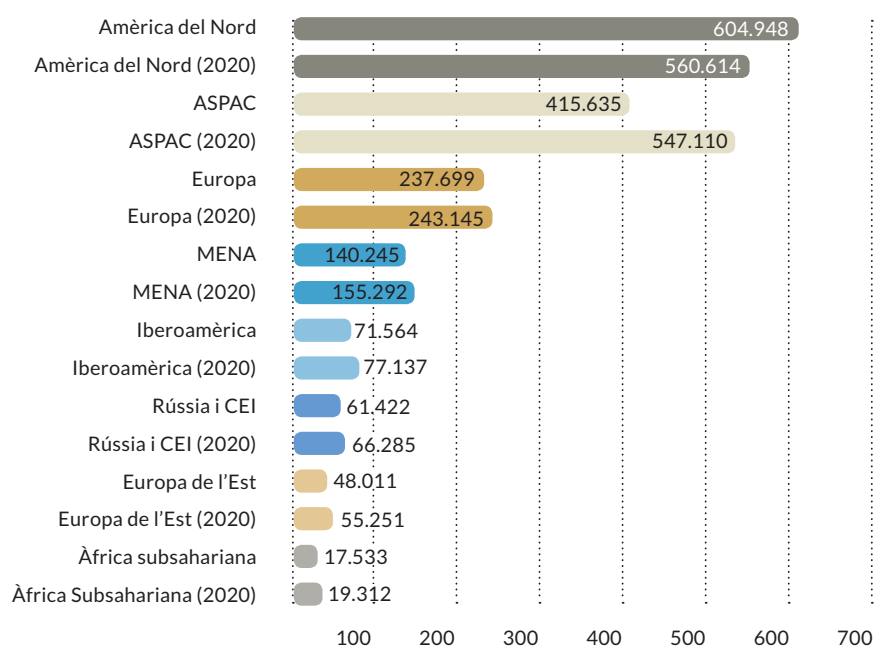
El nostre país compta amb una experiència reconeguda en la resposta a algunes amenaces no convencionals que afecten també l'Àsia, com són el terrorisme, la radicalització, els desafiaments a la seguretat marítima i les catàstrofes naturals.

ELS CONFLICTES I LES TENSIONS A L'ÀSIA TAMBÉ TENEN IMPACTE PER A ESPANYA

L'impacte de la **conflictivitat** a l'Àsia sobre els interessos d'Espanya pot presentar-se sota diverses formes i tenir graus d'intensitat diferents. La proliferació nuclear i balística a **Corea del Nord** qüestiona el règim internacional de no proliferació amb el qual Espanya està activament compromesa i amenaça seriosament la pau a la regió. Les reivindicacions creuades relatives a arxipèlags i espais marítims del **Mar del Sud de la Xina** poden donar lloc a activitats marítimes agressives que farien perillar la lliure navegació i els fluxos comercials en els que també participa el nostre país.

Font: IISS - Military Balance
Xifres en milers de dòlars

Una consciència més gran de la nostra vulnerabilitat respecte de la situació de seguretat a l'Àsia pot portar els agents de la nostra societat civil (empreses, think tanks, opinió pública) a demanar, a mig termini, una reordenació de les prioritats i dels mitjans de la nostra política exterior en favor d'aquest regió.

3.5. DRETS HUMANS

Política de drets humans

La situació dels drets humans a l'Àsia no és bona a la majoria de països, i aquesta apreciació fa referència tant als drets civils i polítics (pena de mort, tortura, restriccions a la llibertat d'expressió) com als drets econòmics, socials i culturals. A més de les tradicions polítiques autoritàries i de la prioritat que, en general, s'atorga al desenvolupament socioeconòmic, des de fa dècades diversos líders fan al·lusió a l'existència de valors asiàtics propis que generarien en aquest continent una declinació més restrictiva i autoritària dels drets humans. En qualsevol cas, a mesura que s'anirà produint una evolució cap a un major predomini de les classes mitjanes en els països de renda mitjana o baixa

amb més problemes, es pot esperar que es produeixi paral·lelament un augment de la sensibilitat social en relació amb els problemes de drets humans, com ha passat en aquells països de la regió que ja han assolit alts nivells de desenvolupament.

Espanya manté en l'actualitat una política de drets humans a l'Àsia responsable i multilateralitzada, duta a terme a través del sistema de Nacions Unides (Consell de Drets Humans, AGNU), de la Unió Europea i dels diàlegs bilaterals. En els propers anys caldrà seguir desenvolupant aquesta política com a instrument de legitimació de la nostra acció exterior, projecció dels valors i de les expectatives dels nostres ciutadans i mostra del compromís amb els països amb els que compartim valors i principis.

En aquest context, Espanya treballarà per reforçar una política de cooperació en positiu, centrada en aquells àmbits dels drets humans en els que Espanya ha après valuoses lliçons (lluita contra el terrorisme i drets humans, gènere, llibertat religiosa, pena de mort, etc.) i en l'acompanyament de processos de democratització en marxa. Aquesta cooperació hauria d'estar dotada de mitjans específics per tal de poder desenvolupar programes concrets i re-

forçar xarxes de cooperació a llarg termini. Es podria considerar la possibilitat d'un programa transversal similar als programes MASAR de l'AECID per finançar accions de formació i assistència tècnica en aquestes matèries. Caldria treballar la complementarietat amb la UE, sense deixar d'incloure en el diàleg bilateral les qüestions en les quals una interpel·lació espanyola pot facilitar resultats.

També cal incorporar decididament a aquesta política la dimensió de promoció de l'Estat de dret, pel seu valor intrínsec i pels seus efectes positius (seguretat jurídica) sobre l'activitat de la nostra societat civil a la regió. La cooperació en les tasques de modernització de les institucions públiques a l'Àsia fa augmentar la previsibilitat, contribueix a l'obertura dels països a la inversió estrangera i estimula l'aparició de xarxes entre les nostres societats civils.

Responsabilitat social corporativa

La implantació d'empreses espanyoles a l'Àsia, amb la finalitat d'abaratir costos a redós de legislacions socials i mediambientals més permissives, és un fenomen que ha erosionat la base de legitimitat del procés de globalització en les darreres dècades i que

Font: Taules estadístiques IDH 2015, taules 1 i 5

País	Rànquing IDH	Rànquing IDH en polítiques de gènere	Mitjana d'anys d'escolarització (homes - dones)
Alemanya	6	3	12,6 - 13,3
França	22	13	10,9 - 11,4
Espanya	26	16	9,5 - 9,7
República de Corea	17	23	11,1 - 12,5
Japó	20	26	11,2 - 11,8
Xina	90	40	6,9 - 8,2
Bangla Desh	142	111	4,6 - 5,6
Pakistan	147	121	3,3 - 6,1
Índia	130	130	3,2 - 5,6

alimenta discursos polítics contraris a una tendència en general positiva i difícilment reversible.

Una bona part de les grans empreses espanyoles que operen a l'estranger han posat en marxa programes de responsabilitat social corporativa per tal d'afavorir un bon clima social en els països en els que actuen. Malgrat tot, aquests programes són, en algunes ocasions, un aspecte secundari de l'activitat de les empreses, amb un paper limitat en les seves orientacions estratègiques.

L'Administració pot millorar la coordinació pública amb els esmentats programes, tot exercint un lideratge raonable, de tal manera que es puguin obtenir beneficis en dos fronts: des del punt de vista intern, la promoció de la responsabilitat corporativa de l'empresa espanyola pot constituir un bon contrapunt al tradicional "suport a l'expansió de l'empresa espanyola", que es veurà equilibrat amb l'atenció dispensada a les preocupacions essencials dels nostres ciutadans davant de la globalització econòmica. L'RSC pot jugar d'aquesta manera un important paper com a element legitimador de la diplomàcia econòmica.

Tot plegat s'ha de dur a terme sense perdre de vista els tres eixos que la Secretaria d'Estat de Comerç ha establert en matèria de responsabilitat social corporativa:

- principi d'adhesió voluntària a la responsabilitat social corporativa per part de les empreses;

- que l'impuls de l'RSC no representi una sobrecàrrega per a les empreses;

- reforç dels mecanismes de mediació en l'àmbit de la responsabilitat social corporativa, com el Punt nacional de contacte de l'OCDE per a empreses multinacionals.

Des del punt de vista de la política exterior, aquesta línia d'acció ens permet actuar sobre una de les nostres amenaces econòmiques a l'Àsia (dumping social i mediambiental), mitjançant una aproximació constructiva amb la qual els nostres socis comercials no poden estar en desacord: fomentar el compromís efectiu de l'empresa espanyola en relació amb el desenvolupament socioeconòmic de les societats en les que opera, la qual cosa acabarà essent, a mig i llarg termini, beneficiosa per a ambdues parts. La reflexió conjunta sobre bones pràctiques i la preparació d'un catàleg que les reculli podrien afegir una important dimensió legitimadora a la nostra tradicional acció a favor de l'activitat de les nostres empreses a l'exterior. Aquesta política està en línia amb les pautes establertes als capítols sobre desenvolupament sostenible que la Unió Europea està inclouent en les negociacions dels acords de lliure comerç.

MERCATS DE TREBALL AMB PROBLEMES ESTRUCTURALS IMPORTANTS

L'OIT treballa per tal que els països asiàtics especialitzats en produir fent un ús intensiu de la mà d'obra s'adhereixin al seu concepte de "bones pràctiques" en matèria laboral, però la majoria de les convencions de l'esmentada organització no han estat ratificades encara per molts dels països de la regió.

La manca de compromís en relació amb les convencions de l'OIT treu a la llum greus dificultats en el terreny de les condicions laborals, com la desigualtat crònica en termes de remuneració i de carrera entre homes i dones, la manca de formació i de llocs de treball qualificats per al jovent, la gran incidència del treball temporal o informal, la manca de seguretat física, laboral o social en els llocs de treball, etc.

Font: Datacomex i US Gov. Census

	2016	% PIB
Estats Units	452.705	2,4%
Alemanya	223.219	6,3%
Regne Unit	80.973	3 %
França	77.896	3,1%
Itàlia	68.308	3,7%
Països Baixos	54.328	7 %
Espanya	26.478	2,1%

Xifres en milions de dòlars

3.6. ECONOMIA, COMERÇ I EMPRESA

L'Àsia, nova frontera econòmica per a Espanya

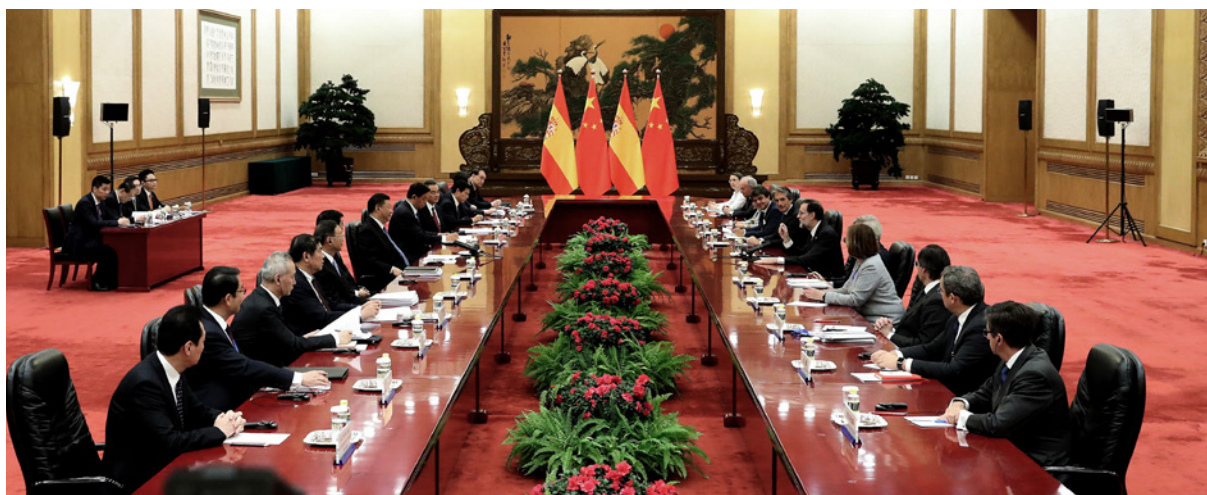
Avui dia, amb prou feines un 10% de les nostres exportacions va cap a l'Àsia, tot i que aquest continent es troba al capdavant de les dinàmiques actuals de creixement econòmic mundial i de desenvolupament de les classes mitjanes. El nostre diferencial de penetració a l'Àsia, comparat amb països del nostre entorn (la UE destina de mitjana un 20% de les seves exportacions a l'Àsia), fa pensar que encara hi ha molt camí per recórrer, tant pel que fa al comerç de béns (com es pot veure a la taula adjunta, d'un a cinc punts del PIB o entre 10.000 i 50.000 milions d'euros d'ingressos suplementaris) com als serveis financers, logístics o turístics.

El desenvolupament dels mercats asiàtics implicarà previsiblement que l'Àsia pugi posicions en l'escala de les nostres prioritats exteriors i, al mateix temps, farà augmentar la sensibilitat de la societat en general cap a l'Àsia i arrossegirà d'altres sectors econòmics com les indústries culturals, l'ensenyament de l'espanyol, la logística de transports i comunicacions, etc.

Hi ha instruments, com la Llei 14/2013 de suport als emprenedors i la seva internacionalització, que afavoreixen l'entrada a Espanya d'inversions i de talent asiàtic i que han de seguir jugant un paper molt important per tal d'impulsar una imbricació cada cop més estreta entre els nostres decisors econòmics i els nostres científics d'una banda amb els cercles dels països asiàtics de l'altra.

L'Àsia com a escenari de noves oportunitats econòmiques i de la transformació del model productiu espanyol

L'expansió de les classes mitjanes a l'Àsia provocarà un impacte econòmic profund. Les noves classes emergents augmentaran sensiblement el seu nivell de consum i el reorientaran cap a productes de millor qualitat, amb plena garantia i amb un component tecnològic més important, i demanaran serveis vinculats a la millora de la qualitat de vida (protecció del medi ambient, serveis sanitaris, educatius, financers, etc.). Per altra banda, el procés imparable d'urbanització de l'Àsia implicarà el desplaçament, en el decurs de les properes dècades, de milions de persones cap a les grans ciutats, les quals hauran d'estar dotades de les infraestructures urbanes bàsiques de sanejament, d'energia,

El president del Govern, Mariano Rajoy, a una reunió amb el president de la Xina, Xi Jinping, mantinguda a Pequín al maig de 2017.

ESPANYA S'INTERESSA PELS GRANS ESQUEMES CONTINENTALS DE CONNECTIVITAT

Iniciatives com la del Banc asiàtic d'Inversió en infraestructures (BAII) – al qual s'ha integrat el nostre país el 2015 com a soci fundador – o la de la Nova ruta de la Seda (Belt and Road Initiative), impulsades per la Xina, han estat rebudes amb interès a Espanya, donat que situen el focus en el desenvolupament de la connectivitat en un continent que avui en dia té grans necessitats i que, per tant, ofereix nombroses oportunitats.

La participació d'Espanya al **Banc asiàtic d'Inversió en infraestructures (BAII)** va ser anunciada el març del 2015 i es va concretar mitjançant la subscripció de l'1,76% (1.761,53 milions de dòlars) del capital social de la institució (100.000 milions de dòlars). El grup de països que no pertanyen a la regió posseeix el 25% del total del capital. La presència d'Espanya al Banc s'ha realitzat tenint en compte l'interès que suscita aquesta nova eina d'inversió entre les empreses espanyoles d'infraestructures i enginyeria, i amb el desig de participar, des del primer moment, en un mecanisme que operi amb els criteris més exigents de transparència i de bones pràctiques institucionals. Espanya aspira a poder mantenir experts espanyols dins els òrgans de govern del Banc, en el marc d'un equip multinacional que basi el seu funcionament en els estàndards més exigents de transparència i d'igualtat d'oportunitats.

El 2013, el President xinès Xi Jinping va presentar la **dobla iniciativa de la Ruta marítima de la Seda i el cinturó econòmic de la Seda (BRI, Belt and Road Initiative des de 2017)**, com un

gran projecte multidisciplinari per al reforç de la connectivitat a l'Àsia. Aquesta iniciativa inclou també elements d'estratègies regionals de desenvolupament impulsades bilateralment per la Xina, com el corredor econòmic Xina-Pakistan o el corredor econòmic Bangla Desh-Xina-Índia-Myanmar.

Es calcula que la iniciativa cobreix països que representen el 55% del PIB mundial, el 70% de la població del planeta i el 75% de les reserves energètiques mundials conegudes. El termini d'execució de l'OBOR arribaria fins al 2049, any de celebració del centenari de la proclamació de la República Popular.

La Xina podria destinar a aquest projecte, directament o indirectament, més d'un bilió de dòlars, a través d'institucions públiques com el "Silk Road Fund". A aquesta quantitat caldria afegir-hi l'eventual participació privada i la participació de recursos financers públics dels països interessats. La Secretaria d'Estat de Comerç gestiona instruments financers de suport a la internacionalització de l'empresa espanyola, com el FIEM (Fons per a la internacionalització de l'empresa espanyola), els fons FIEF-FONPYME i recursos de Cofides, el CARI o les cobertures que ofereix el CESCE, com a fonts de finançament que poden participar paral·lelament en els esquemes de finançament d'aquests grans projectes transfronterers d'infraestructures.

Espanya ha estat a més escenari d'una "**prova pilot**" de la Ruta de la Seda amb la posada en servei del tren Madrid - Yiwu, la ruta ferroviària més llarga del món. El

trajecte es va culminar en 21 dies, després d'un recorregut de 13.053 km, entre la Xina, el Kazakhstan, Rússia, Bielorússia, Polònia, Alemanya, França i Espanya. Al cap de dos anys de funcionament s'ha consolidat i els seus operadors treballen per tal de millorar les condicions del servei i augmentar el volum de càrrega cap a la Xina i els punts de càrrega i descàrrega a la península. Per al nostre país, és important que el tren torni a la Xina amb productes espanyols, fomentant així l'exportació espanyola i reduint el dèficit comercial.

El projecte de la Nova ruta de la Seda té, per altra banda, unes dimensions geopolítiques i de reordenació de les regles del joc mundials que fan aconsellable un seguiment de prop per part d'Espanya i de la Unió Europea, a fi i efecte de garantir que es tindran degudament en compte els principis d'obertura a tots els operadors econòmics, d'inclusió de tots els països, de transparència, d'associació de la iniciativa privada i de sostenibilitat econòmica, fiscal, financera, social i mediambiental.

El President del Govern, Mariano Rajoy, va participar, el maig del 2017 a Beijing, a la I **Cimera de la Ruta de la Seda**, un marc biennal de concertació que donarà impuls polític a aquesta iniciativa, amb l'objectiu de mostrar el compromís d'Espanya amb aquest projecte en virtut dels principis anteriorment esmentats.

Espanya continuarà treballant per tal de definir una estratègia nacional de connectivitat euroasiàtica, plenament respectuosa dels principis comuns que compartim amb la Unió Europea i adaptada a l'estratègia que desenvoluparà la Unió durant l'any 2018.

El Ministre d'Afers Exteriors i de Cooperació rep el Primer Ministre indi, Narendra Modi, en la seva visita a Espanya de finals de maig de 2017.

d'habitatge, de transport públic, de gestió de residus, etc.

Espanya és una potència reconeguda en molts dels sectors que es veuran beneficiats pels nous models de consum de les classes mitjanes asiàtiques. Les empreses del nostre sector agroalimentari, que gaudeixen d'una bona imatge pel que fa a la qualitat, tenen un important potencial, com també el tenen les del sector dels béns de consum. Espanya disposa, a més, d'empreses capdavanteres a nivell mundial pel que fa a la prestació de serveis associats a l'urbanisme ("Smart Cities", mobilitat, etc.) i a la gestió i recuperació del medi ambient.

Per altra banda, Espanya està transformant el seu model productiu per orientar-lo cada cop més a l'exportació i la innovació. Aquesta transformació és especialment necessària si es té en compte que els principals països asiàtics ja han posat en marxa els seus propis processos de transició cap a economies amb un grau més alt d'innovació i més semblants a la nostra d'avui dia, que seran competència directa per a nosaltres.

Tal i com va succeir durant el cicle de transformació dels anys 90-2000, Espanya pot perdre terreny davant de la competència asiàtica en sectors en els que actualment és potent (construcció, enginyeries, telecomunicacions, automoció, energies alternatives), la qual cosa ens obligaria a cercar nous segments. Una més gran presència tecnològica i econòmica en els països asiàtics pot permetre a les nostres companyies, com va passar en el cas d'Iberoamèrica en el decurs de l'esmentat període, realitzar importants economies d'escala que serveixin per finançar la seva transformació cap a un nou estadi tecnològic i organitzatiu. En aquesta cerca d'oportunitats, l'adequada protecció de la nostra innovació serà un factor d'una importància cabdal. El principal mètode per a la protecció de la nostra innovació tecnològica és el sistema de patents. El reconeixement de les patents hauria d'ésser recíproc i satisfactori en virtut dels acords de lliure comerç que es conculguin a nivell de la Unió Europea.

Una més gran exposició de les nostres empreses a l'Àsia pot també ser una font d'oportunitats en tercers mercats,

com el mercat iberoamericà, africà o de l'Orient pròxim, on ja hi ha exemples de col·laboració en sectors estratègics com el de les telecomunicacions, del disseny industrial, de les energies renovables o de les xarxes de transport. Aquestes experiències de simbiosi i cooperació fan augmentar la capacitat de les nostres empreses per competir i adquirir experiències rellevants en sectors de futur com les "Smart Cities", un àmbit en el qual Espanya gaudeix d'una bona marca a l'Àsia.

L'Estratègia d'internacionalització de l'economia espanyola 2017-2027 situa diversos països del continent asiàtic entre les seves prioritats geogràfiques, la qual cosa fa necessari disposar de més mitjans per poder gaudir d'un marge d'actuació més ampli en aquest continent. La xarxa d'oficines comercials i econòmiques a l'estranger de països del nostre entorn amb els quals competim directament continua essent en molts casos superior a l'espanyola.

La Secretaria d'Estat de Recerca, Desenvolupament i Innovació està impulsant diversos programes de cooperació

LA XINA I L'ÍNDIA EMPRENEN UN CANVI DE MODEL

La Xina, des del tercer Plenari del Comitè Central del PCX (novembre de 2013) i sota el govern del President Xi Jinping, està desplegant una estratègia de creixement de qualitat i sostenible, basat en la innovació i en la demanda interna, amb l'objectiu d'evitar que la Xina caigui en el que s'anomena "parany de la renda mitjana" i de millorar la renda disponible dels ciutadans del país.

Les reformes que es troben actualment en marxa, recollides en el pla quinquennal 2016-2020 i en l'estratègia Made in China 2025, pretenen reorientar l'economia cap al consum intern, una dependència menys marcada de les exportacions i la inversió industrial, com a motors econòmics, el desenvolupament accelerat dels sectors de l'economia amb alt valor tecnològic, la substitució progressiva de les importacions tecnològiques i l'establiment de xarxes internacionals de valor afegit que tinguin el seu centre a la RPX. Espanya ha de seguir molt de prop aquest canvi de model per mirar d'evitar, juntament amb els països de la UE i altres socis, que generi o perpetui males pràctiques perjudicials per a la nostra capacitat d'innovació. El canvi de model inclou, com a objectius immediats, la progressiva internacionalització del Luan i un pes més gran de la Xina en la governança econòmica mundial. Amb iniciatives mundials com la de la Nova ruta de la Seda (Belt and Road Initiative,

BRI), la Xina vol convertir-se en un referent estratègic, econòmic i financer de primer ordre en l'espai euro-asiàtic.

L'Índia, des de l'arribada al poder del nou Primer ministre, Narendra Modi (maig 2014), ha engegat una ambiciosa agenda de reformes econòmiques que han afavorit el creixement del país (7,1% en l'any fiscal 2016-2017). Modi vol crear un clima més favorable per als negocis i superar les nombroses dificultats estructurals del país, tot promovent millores en les condicions de vida de la població. Les seves campanyes "Make in India", per estimular la producció industrial al país, "Clean India", per desenvolupar el sector del sanejament i del medi ambient, i "Digital India", per promoure la indústria informàtica i els serveis associats, pretenen generar a mig termini motors econòmics potents que serveixin per a la transformació del model productiu i social del país. Aquests esforços representen oportunitats que Espanya pot aprofitar i, en aquest sentit, un marc estable sobre la protecció de les inversions UE-Índia, actualment en fase de negociació, haurà de permetre l'expansió de les inversions en ambdues direccions. Espanya sempre ha volgut que hi hagi un acord comercial amb l'Índia ampli, ambiciós i profund. És molt necessari arribar ràpidament a un acord en matèria de protecció de les inversions.

científica i tecnològica amb els principals generadors d'innovació a l'Àsia, com Corea, el Japó, l'Índia i els països del sud-est asiàtic, i també promou el desenvolupament d'activitats conjuntes entre els principals agents d'R+D+i espanyols, com el CDTI, les universitats i els grups de recerca del nostre país, i els seus homòlegs a l'Àsia. Una interacció creixent en aquest terreny permetrà, en el marc d'un nou model econòmic a Espanya, fomentar l'intercanvi, la combinació i l'avenç del coneixement.

Mitjançant les oportunitats que ofereix la secció de mobilitat internacional de la Llei 14/2013, de 27 de setembre, de suport als emprenedors i la seva internacionalització, s'està afavorint l'entrada a Espanya d'inversions i de talent asiàtic, una qüestió que cal tenir en compte per impulsar sinergies en el desenvolupament de les polítiques comercials i de cooperació científica i tecnològica, entre d'altres.

Liberalització comercial a l'Àsia

L'Àsia es troba immersa en un procés de liberalització comercial que va començar unes dècades enrere i que ha assolit fites importants, com la de l'adhesió de la Xina a l'OMC el 2001 o la creació, el 1993, de la zona de lliure comerç de l'ASEAN. En aquests moments és una de les zones on s'està produint una major integració de les cadenes globals de valor. La sortida dels EUA del procés de l'Acord Transpacífic (TPP), a començaments de 2017, ha creat un buit, donat que la convergència reguladora que han estat liderant els Estats Units era un element clau per a la indústria de cara a millorar la previsibilitat dels desenvolupaments

Els propers nous acords de lliure comerç de la Unió Europea amb el Japó oferiran importants oportunitats per a les empreses espanyoles.

normatius. Atès que el creixement futur mundial es troba i es trobarà a la regió Àsia-Pacífic, la retirada dels EUA del TPP afavoreix que la UE mantingui la seva estratègia de reforç de les seves relacions comercials amb els països de l'esmentada regió mitjançant la negociació d'acords de lliure comerç. Al mateix temps, la UE pot aprofitar aquesta nova situació per desenvolupar a la regió condicions comercials equilibrades i promoure les bones pràctiques per part d'alguns dels principals actors econòmics regionals. Dins d'aquest paradigma, la UE pot contribuir a l'establiment d'un important corpus de normes comunes en matèries com els drets laborals o la protecció de la propietat intel·lectual. En qualsevol cas, els processos que encara estan en marxa (RCEP, xarxes d'acords de lliure comerç de Corea del Sud, la Xina i el Japó, negociacions de la UE amb dife-

rents actors regionals), juntament amb el canvi de model en aquests països, podrien permetre realitzar en els propers anys avenços cap a unes regles del joc equilibrades ("level playing field") que respectin o mantinguin condicions igualitàries en l'àmbit del comerç internacional, aplicant normes de l'OMC més nombroses i millors (normativa sobre suport públic, solució de diferències, empreses públiques, crèdit a l'exportació,...). És fonamental vetllar pel compliment del marc comercial multilateral, tant per part de la UE com per part dels països asiàtics.

Aquest objectiu d'obtenir unes regles del joc equilibrades amb els principals països de la regió ha de traduir-se també en l'àmbit de les inversions, en el que caldrà impulsar, i fins i tot exigir, la reciprocitat en l'accés i l'operació de les inversions, analitzar

les inversions rebudes per assegurar-se que estan en línia amb l'interès nacional i promoure les que hi estan. No hi ha dubte de que la protecció de les inversions, en l'àmbit de la política comercial comunitària i bilateral, permet teixir una xarxa d'acords que protegiran els nostres inversors a l'hora d'apostar per les economies emergents. Al mateix temps, els Acords comunitaris permeten no només obrir la inversió estrangera en certs sectors sinó també consolidar l'estatu quo davant de possibles involucions legislatives.

Espanya, davant d'aquests processos, ha de mantenir una actitud positiva però vigilant per evitar que es reproduïxin, sota d'altres formes, models proteccionistes ja coneguts i per assegurar la protecció dels seus interessos en matèria de propietat intel·lectual, de denominacions, de seguretat de les inversions i d'espionatge industrial. L'acció de la UE en favor de la propietat intel·lectual ha contribuït a una difusió relativament reeixida dels estàndards més alts del TRIPS+ a través dels acords de lliure comerç. De la mateixa manera, és destacable la inclusió d'una llista d'indicacions geogràfiques en els acords, donat que es tracta d'un concepte creat a Europa que tenia una difusió global limitada i que pot afavorir la producció en el nostre continent.

La Unió Europea considera l'Àsia com una prioritat en la seva estratègia de política comercial. La capacitat d'influència d'Espanya en la política comercial de la Unió Europea és fonamental, tant per identificar barreres al nostre comerç com per orientar les polítiques comunitàries a la recerca d'oportunitats, teixint aliances d'interès i promovent orientacions. Això inclou, allà on sigui necessari,

L'IMPACTE DEL BREXIT

El referèndum del 2016 al Regne Unit en favor de la sortida de la Unió Europea i el procés de negociació obert posteriorment per tal de definir com es farà aquesta retirada han tingut un impacte important en l'opinió econòmica internacional i, molt especialment, en l'asiàtica. Fins no fa gaire, el Regne Unit havia estat una de les principals destinacions de la inversió cap a Europa. L'anunci del "Brexit" ha dut nombrosos operadors econòmics a replantejar-se les seves estratègies de presència econòmica a la Unió Europea.

Després del recent acord (des 2017) sobre les principals qüestions vinculades a la sortida del Regne Unit, comencen unes negociacions que definiran les bases de la relació entre el Regne Unit i la Unió Europea, incloses

les normes que regularan l'accés als respectius mercats.

Espanya manté relacions molt positives i estretes amb el Regne Unit en nombrosos àmbits i aspira a conservar-les i reforçar-les un cop aquest país surti de la Unió. Paral·lelament, i conscient de la necessitat dels nostres socis asiàtics de mantenir unes condicions previsible d'accés al mercat interior, treballa amb ells per oferir-los les millors oportunitats en aquells sectors en els quals el nostre país presenta avantatges comparatius.

En aquesta línia de treball, Espanya pot complementar les activitats de promoció i captació d'inversions estrangeres a l'Àsia introduint, quan resulti oportú, la variable Brexit de cara a les potencials empreses i inversors internacio-

nals dels països objectiu i dels sectors prioritaris. En aquestes activitats de promoció i captació d'inversions, es faran valer els punts forts d'Espanya en un escenari d'eventuals reinversions en el continent. Això pot permetre presentar la nostra oferta com a destinació d'inversions en totes les capitals asiàtiques dels països objectiu, en fòrums econòmics multilaterals i en trobades entre empreses espanyoles i asiàtiques, amb un impacte per a l'economia i l'ocupació espanyoles. Entre les activitats de posicionament d'Espanya com a destinació de les inversions, seria recomanable que la presentació dels punts forts d'Espanya de cara al Brexit incloent-hi trobades amb inversors i workshops en "road show", addicionals als ja realitzats durant el segon semestre de 2018 i en el decurs de 2018.

vetllar per tal que la Unió Europea empri eficaçment els instruments de defensa comercial dels que disposa.

Després de la retirada de la nova administració nord-americana, el 2017, de l'agenda liberalitzadora de la regió Àsia-Pacífic que havia estat impulsant (TPP), la UE recorda el seu paper impulsor de l'obertura econòmica i del lliure comerç a la regió, sobre la base d'un model de lliure comerç beneficiós per a totes les parts i que consagra una obertura recíproca a les activitats de les nostres empreses. Es tracta d'un model de globalització constructiva, ja en marxa, en el que la UE està treballant des de ja fa uns anys: hi ha un acord de lliure comerç que està ja en

vigor (República de Corea), tres altres estan negociats i es troben a l'espera de signatura i ratificació (Singapur, Vietnam i Japó), cinc acords més estan en diferents fases de negociació (Índia, Tailàndia, Malàisia, Indonèsia i Filipines), i dos es troben en la fase prèvia a l'obertura de les negociacions (Austràlia i Nova Zelanda); també hi ha dos acords sobre inversions en fase de negociació, un amb la Xina i l'altre amb Myanmar. Entre 2018 i 2019 s'espera que entrin en vigor els acords amb Vietnam, Singapur i el Japó, que donaran lloc a importants oportunitats en diversos àmbits per a les empreses espanyoles.

3.7 TURISME

Actualment, entre un 2% i un 2,5% dels nostres turistes són asiàtics. La solidesa d'Espanya com a destinació turística, juntament amb la progressió de les classes altes i mitjanes a l'Àsia, indica que Espanya pot travessar una evolució molt positiva en els propers anys. La millora de les connexions aèries entre Espanya i l'Àsia és un factor clau per treure profit de tot el potencial d'aquesta tendència. El 2016 s'ha verificat l'obertura de noves rutes entre Madrid i Shanghai, Madrid i Hong-Kong, Madrid i Tòquio, Madrid i Delhi. El 2017, s'han obert noves rutes de Barcelona a Seül, a Hong Kong i a Shanghai.

EL POTENCIAL DEL TURISME ASIÀTIC PER A ESPANYA

El turisme asiàtic a Europa s'interessa per una vessant de l'oferta turística especialment atractiva per a Espanya des del punt de vista econòmic, la del turisme cultural, urbà, de paisatge, de compres, gastronòmic, i del turisme intel·ligent, en la que el nostre país té un posicionament excel·lent. Es tracta d'un tipus de turistes que fan una elevada despesa per persona i estada (2.800 € de mitjana, per exemple, en el cas del turisme xinès) i que està creixent a molt bon ritme en els darrers anys.

El mercat emissor Àsia-Pacífic ha crescut en la darrera dècada a un ritme mitjà del 6,4%, segons dades de l'Organització mundial del Turisme (OMT). Es preveu que aquest creixement es mantingui en la propera dècada al voltant del 6% a l'Àsia oriental i que creixi més d'un 7% anual en països del sud de l'Àsia com l'Índia.

Espanya, malgrat una progressió recent espectacular (el 2016, un 50%

més de turistes xinesos i coreans i un 77% més de turistes de l'Índia, i el 2015, un 30% més de turistes japonesos), disposa encara de molt de marge per créixer en comparació amb altres destinacions europees. França i Itàlia han aconseguit atraure, en el passat recent, prop de 2 milions de turistes xinesos l'any (mentre que a Espanya en van arribar aproximadament 580.000 el 2016). En d'altres mercats, com el japonès, es produeix el mateix desfasament (un milió i mig de turistes a França o a Itàlia, enfront dels aproximadament 600.000 estimats per a Espanya el 2015). França ha anat atraient fins el 2015 prop de 5 milions de turistes asiàtics, mentre que el nostre país n'ha atret una mica més d'un milió i mig.

El bon perfil de compres del turisme asiàtic a França i a Itàlia ha fet que en aquests països s'hagin assolit tradicionalment millors nivells de despesa per turista que al nostre país.

Hi ha bones perspectives per a que continuïn augmentant en els propers anys les freqüències existents, atès l'important nombre de passatgers indirectes entre Espanya i la regió Àsia-Pacífic, que a dia d'avui realitzen les seves connexions en d'altres països europeus i que s'estima que arribaran als 3,3 milions el 2017. Igualment, l'aeroport de Madrid Adolfo Suárez té l'oportunitat de convertir-se en el hub de referència per a la connexió entre l'Àsia i l'Amèrica llatina per la seva actual posició predominant en el mercat europeu i els avantatges comparatius que ofereix, davant d'altres punts de connexió entre aquests dos mercats. La millora de les connexions aèries entre Espanya i l'Àsia és un factor clau per treure profit de tot el potencial d'aquesta tendència. El 2016 i el 2017 s'han obert noves rutes amb els principals mercats emissors, una tendència que cal que continuï en els propers anys.

Una orientació ambiciosa de les polítiques d'acompanyament, inclosa la consular i de facilitació de visats turístics, amb l'obertura recent de centres de recollida de visats a 12 ciutats xineses, pot generar grans beneficis en un moment de reforç de la nostra competitivitat internacional. De la mateixa manera, les polítiques per a la projecció cap a l'Àsia han d'enriquir-se amb un reforç de les xarxes entre les nostres societats civils, que acompanyin i nodreixin les dinàmiques de penetració, identificant oportunitats i generant bases permanents per a la presència econòmica espanyola a l'Àsia.

3.8 CIÈNCIA, TECNOLOGIA I INNOVACIÓ

Actualment, l'Àsia representa mundialment el 4,2% de la despesa en R+D i el 4,0% de la producció científica. D'aquest continent són alguns dels països més dinàmics del món en ciència, tecnologia i innovació, com la Xina, el Japó, Corea, l'Índia i els països de l'ASEAN. L'augment de la producció científica a l'Àsia en els darrers anys ha estat extraordinari, de fins a un 15% anual en països com la Xina, amb una qualitat i sofisticació creixents i un impacte cada cop més marcat en la comunitat acadèmica internacional. Igualment, els països asiàtics han apostat de manera decidida, en les darreres dècades, pel reforç de l'excel·lència en el seu ensenyament universitari i per la captació i retenció de talent en matèria de ciència i de tecnologia, amb resultats excel·lents en tots els àmbits de la recerca. Així mateix, els principals països asiàtics s'estan consolidant ràpidament en les classificacions internacionals com un dels principals motors mundials de la innovació.

Després de la crisi financera internacional, nombrosos països asiàtics s'estan incorporant a la carrera pel desenvolupament de polítiques tecnològiques i científiques, amb estratègies ambicioses per millorar la seva recerca acadèmica i la innovació, de cara a reforçar la seva competitivitat internacional, subratllar el prestigi de la seva "marca de país" com a economia basada en el coneixement i l'emprenedoria i consolidar els seus vincles en el camp de l'R+D+i amb altres països.

Diversos països asiàtics s'ha convertit, els darrers anys, en socis privilegiats

de la UE en matèria de cooperació en R+D o de mobilitat, a través de diferents instruments, inclòs el 7è programa Marc de la UE. A més, països com la Xina, el Japó, l'Índia i Corea participen activament en grans projectes científics internacionals com el CERN, el TMT, l'ITER i l'SKA, entre d'altres, i en plataformes i xarxes internacionals de recerca, realitzant contribucions estratègiques en el camp de l'electrònica, la nanociència, la intel·ligència artificial, l'energia de fusió i fissió nuclear, la medicina i el sector aeroespacial.

Espanya està desenvolupant la cooperació científica i tecnològica amb l'Àsia a través d'acords institucionals impulsats per la SEIDI, d'acords entre agents de l'R+D+i, universitats i grups de recerca espanyols i asiàtics i mitjançant la promoció de les associacions de científics espanyols (Japó). Es tracta d'un vector essencial per a la projecció d'Espanya, que ha estat recollit en els principals instruments bilaterals de cooperació vigents i que ha de servir per generar noves oportunitats per a la nostra producció científica i tecnològica, la nostra innovació i per reforçar el desenvolupament d'una societat i una economia del coneixement al nostre país.

3.9. SOCIETAT CIVIL

Xarxes de societat civil a l'Àsia

Un dels principals punts febles de la nostra projecció cap a l'Àsia és l'escassetat de xarxes entre les nostres societats civils, com a conseqüència d'una tradició espanyola a l'Àsia reduïda i intermitent. Unes xarxes compactes entre societats civils proporcionen densitat a una relació

bilateral, l'estabilitzen davant de dificultats conjunturals i milloren la seva capacitat de projecció en nous sectors.

Actualment, les nostres empreses disposen de pocs lobbies en defensa dels seus interessos a l'Àsia i tenim pocs experts espanyols treballant en llocs claus en innovació o en grans projectes asiàtics. Malgrat tot, està augmentant el nombre de talents espanyols amb projecció al continent, que poden servir per dinamitzar les xarxes de contactes d'Espanya a l'Àsia i generar grups d'interès.

L'orientació i el suport públics són crítics en la fase de naixement d'aquestes xarxes, tot i que sovint la iniciativa ve de la mateixa societat civil. Es poden aprofitar les experiències més positives que ja estan en marxa (fundacions, reunions de CEO's o associacions de científics espanyols, per exemple) i emular també iniciatives d'altres països amb la finalitat de projectar, dinamitzar i acompanyar, de forma integrada i sistemàtica, aquestes xarxes de treball compartit.

Think tanks i anàlisi estratègica autòctona

Algunes oportunitats que ofereix la regió Àsia-Pacífic no es prenen en consideració a causa d'un coneixement insuficient dels riscos i les condicions a la zona. Iberoamèrica ha estat, en les dècades passades, un terreny fèrtil per a la nostra projecció en tots els camps (econòmic, polític, jurídic, cultural, etc.) gràcies al fet de que es tracta d'un terreny intel·ligible per a la majoria dels actors de la nostra societat civil.

A l'Àsia, certs països del nostre entorn amb una llarga experiència històrica

o que han invertit sistemàticament en l'augment del seu coneixement disposen avui dia d'un alt grau de penetració i de presència. Els seus decisors tenen al seu abast un corpus de coneixements, de lliçons apreses i d'anàlisis adaptades a les condicions específiques que els permeten escollir de manera encertada i obtenir resultats molt positius.

En aquest àmbit, Espanya tampoc no parteix de zero: tenim nombroses multinacionals amb experiència rellevant a l'Àsia en la darrera dècada i think tanks prestigiosos cada cop més dedicats a l'anàlisi de riscos del continent. Ara, es tracta de combinar aquests punts forts per tal de generar una capacitat d'anàlisi estratègica autòctona que contribueixi a fer de l'Àsia un lloc més intel·ligible per als nostres operadors i, així, poder identificar i aprofitar millor les importants oportunitats existents. Com en el cas de les xarxes anteriorment descrit, l'assignació de mitjans públics al foment del pensament estratègic autòcton seguirà essent imprescindible.

3.10. SENSIBILITAT DE L'OPINIÓ PÚBLICA

La distància geogràfica, els febles lligams històrics i l'absència d'un relat que orienti la presència d'Espanya en una regió tan gran i tan diversa com l'Àsia són factors que no han ajudat a sensibilitzar l'opinió pública espanyola sobre allò que el nostre país s'hi juga. Aquesta manca d'interès explica, en part, la posició de l'Àsia dins de la nostra política exterior i de l'assignació de recursos al servei d'aquesta política.

Malgrat tot, diversos fenòmens de

Els Reis Felip VI i Letizia, durant la seva visita oficial al Japó l'abril de 2017. A la imatge, acompanyats dels Emperadors del Japó, Akihito i Michiko, els Reis observen el rellotge amb el que el Rei espanyol Felip III va obsequiar les autoritats japoneses el 1611, com a agraïment pel rescat de la tripulació del galió San Francisco, que va naufragar davant de la zona oriental del país el 1609.

signe contrari estan provocant un augment progressiu, però sostingut i previsiblement durador, de la sensibilitat social en relació amb l'Àsia: la immigració regular i irregular, l'omnipresència de productes procedents de l'Àsia, la popularitat de les cuines orientals, les inversions industrials i immobiliàries per part d'inversors asiàtics, l'interès asiàtic per l'esport espanyol, la proliferació de comerços de proximitat en molts barris de les grans ciutats, l'interès per les diferents formes asiàtiques d'espiritualitat, les adopcions i el turisme, per citar-ne només els més visibles.

Aquesta sensibilització presenta – com qualsevol fenomen social – trets ambivalents: s'hi combinen factors d'atracció (dinamisme econòmic; riquesa cultural, tradicional i contemporània; turisme) amb factors de rebuig (percepció de dumping social i ambiental; situació de la dona a l'Àsia; nacionalismes).

És previsible i desitjable que una sensibilitat social més elevada impliqui una revalorització de l'Àsia com a objectiu de la política exterior espanyola.

3.11. EDUCACIÓ I ENSENYAMENT DE L'ESpanyOL

A les societats asiàtiques, l'educació és un objectiu d'abast nacional i, al mateix temps, un enorme sector econòmic que atrau nombrosos competidors, tant locals com internacionals. Per altra banda, nombrosos països del nostre entorn disposen de potents centres d'estudis asiàtics que han contribuït a la millora de la comprensió que es té d'aquesta regió i que han generat coneixement expert, en benefici de la projecció dels Estats, les empreses i la societat civil. A Espanya, molts d'aquests centres han estat creats recentment. Actualment s'estan impartint graus d'estudis d'Àsia oriental (grau, postgrau i especialització) en, com a mínim, deu universitats.

Espanya té un gran actiu (l'espanyol com a idioma mundial) i d'altres de considerables (escoles de negocis, estudis en camps com l'arquitectura, l'enginyeria, els esports, el disseny, la gastronomia), que es poden fer valer en el marc de la competència per atraure estudiants asiàtics. Atesa l'alta consideració que el públic asiàtic atorga al prestigi de les institucions educatives, és indispensable destacar

la millora de la posició de les universitats espanyoles en les classificacions internacionals més consultades, especialment si s'analitzen per branques educatives o assignatures.

Les universitats espanyoles se situen entre les millors del món. En algunes classificacions, es troben entre les primeres 50 i va augmentant, en comparació amb anys anteriors, el nombre d'universitats que estan incloses entre les 200 millors.

El Pla de comunicació del Sistema universitari espanyol del MECD, destinat a millorar la imatge de la nostra universitat a l'estranger i a la captació de talent universitari, pot ser un instrument fonamental de la promoció de la universitat espanyola que produeixi un important efecte de sinergia en

d'altres sectors de la relació bilateral, donades les xarxes professionals, culturals i econòmiques que sorgeixen a partir de l'experiència universitària.

Per altra banda, l'extensió de l'espanyol en el sistema educatiu reglat de l'Àsia s'ha convertit en un objectiu prioritari, tant en l'àmbit universitari com en el no universitari. Espanya pot utilitzar i reforçar els seus mitjans tradicionals en aquell continent (lectorats, centres de recursos, programes de formació de professors, programes d'intercanvis) i també pot explorar-ne de nous, adaptats a les dimensions i a les necessitats dels mercats asiàtics.

Els instruments dels quals disposem haurien d'adaptar-se a les condicions

particulars dels països asiàtics, tot centrant l'oferta en aquells productes i serveis educatius en els que el nostre país pot aportar un alt valor afegit. Les oportunitats per a Espanya es concentren en l'àmbit de l'educació (ensenyament de l'espanyol i educació per a elits) en països com la Xina, el Japó, Corea, Singapur i l'Índia, que disposen de centres universitaris i educatius de primer nivell. Es considera que, en aquest terreny, pot tenir un paper significatiu la xarxa d'Acció educativa a l'estranger del MECD, que ja està present a la regió amb diverses oficines (Xina, Austràlia, Nova Zelanda i Filipines) i que té planificat estendre properament les seves activitats a l'Índia.

L'INSTITUTO CERVANTES I LA REGIÓ ÀSIA-PACÍFIC

Des de la seva creació el 1991, l'Institut Cervantes ha promogut l'aprenentatge i l'ensenyament de l'espanyol en països tercers. La seva presència a la regió Àsia-Pacífic data del període 2006-2009, darrera fase de la seva expansió comercial. Els esforços de consolidació fiscal que està fent Espanya des de fa sis anys han frenat els plans d'expansió de l'Institut a la regió, que fins llavors havien consistit fonamentalment en la creació de grans centres de gestió pròpia que contribuïen a donar-li notorietat i reconeixement en metròpolis molt poblades però que comportaven elevats costos estructurals.

Probablement, la regió Àsia-Pacífic,

per les seves condicions específiques – ciutats molt poblades, alta valoració de l'educació i una creixent oferta pública i privada d'estudis d'espanyol – pot ser un banc de proves excel·lent per a nous models d'expansió de l'ensenyament de l'espanyol, amb l'Institut Cervantes al capdavant, de manera que es multipliquin les seves operacions internacionals i es reforci el seu estatus de referent internacional en l'àmbit de l'ensenyament de l'espanyol.

Les economies d'escala que les grans concentracions de població permeten realitzar, les dificultats per assolir un impacte rellevant només amb els mitjans propis d'una institució i la

presència de sòlides entitats privades desitjoses d'associar-se a una marca de qualitat en l'ensenyament de la llengua, poden permetre a l'Institut Cervantes avançar cap a un model operatiu basat en la col·laboració públic-privat i concentrar els seus recursos en l'atenció al sector local compromès amb l'ensenyament de l'espanyol, proporcionant-li serveis que assegurin la seva qualitat i el consolidin: formació i certificació de formadors, avaluació de coneixements, acreditació d'entitats. Nombroses entitats educatives, fins i tot en el sector de l'espanyol, estan adoptant models de negoci que van en aquesta línia per tal d'augmentar l'abast, l'impacte i la rendibilitat de les seves operacions.

4

RECOMANACIONS

Tenint en compte el principi rector referit al caràcter addicional de l'actuació pública i seguint la política del govern definida per la Llei d'Acció exterior, l'Estratègia d'internacionalització de l'economia espanyola i els altres instruments sectorials per a la projecció exterior de l'Estat, i en coherència amb les finalitats i els objectius de la política exterior del govern, es formulen les següents recomanacions:

OBJECTIUS

- 1 Elaborar un **catàleg d'àrees concretes en les quals Espanya pugui concentrar la seva acció** a l'Àsia (per exemple, urbanització i urbanisme, comerç, cooperació turística, ciència i tecnologia, seguretat, lluita antiterrorista, gestió i reducció del risc de desastres, energies alternatives, drets humans, promoció de l'espanyol).
- 2 **Identificar punts de l'agenda de la UE a l'Àsia en els quals Espanya pugui assumir un paper més actiu**, pel fet de tenir una agenda pròpia o per la nostra experiència en d'altres zones geogràfiques.

- 3 Realitzar o contractar un **estudi de l'impacte sobre l'economia espanyola dels processos d'integració econòmica regional** que actualment estan en marxa.

- 4 Preparar una **Estratègia espanyola per a la "Nova ruta de la Seda"** amb la participació de tots els agents públics i privats interessats per la iniciativa, de tal manera que tots puguin realitzar aportacions a l'estratègia, en funció dels seus àmbits d'activitat respectius.

- 5 Incorporar a l'estratègia nacional davant del **Brexit les activitats i els plans d'acció en matèria de promoció i captació d'inversions internacionals en els països objectiu, de cara a coordinar** els esforços de les diferents administracions per presentar la nostra oferta com a destinació europea d'inversions per a les empreses asiàtiques. Aquestes activitats serien complementàries, addicionals i coordinades amb les que ja està fent l'ICEX Invest in Spain en aquests països en relació amb el Brexit.

- 6 Fer un **seguiment permanent dels conflictes a l'Àsia i avaluar de manera periòdica**

els possibles impactes sobre els interessos d'Espanya.

- 7 **Potenciar els drets humans** en el marc dels diàlegs polítics amb els principals socis asiàtics i establir diàlegs específics que complementin els que manté la UE, acompanyant l'evolució socioeconòmica dels països asiàtics.

- 8 **Reforçar la responsabilitat social corporativa** a l'Àsia en el diàleg govern-societat civil i en els diàlegs polítics amb socis asiàtics. Elaborar un catàleg de bones pràctiques i reconèixer les iniciatives de les empreses espanyoles en aquest terreny.

- 9 Potenciar el **desenvolupament de xarxes d'R+D+i** amb els països asiàtics capdavaners en producció de ciència, tecnologia i innovació, tant bilateralment com en el marc de programes europeus i internacionals.

- 10 Realitzar o contractar un **estudi de les xarxes de la societat civil Espanya-Àsia**: com apareixen, com es desenvolupen, quins en són els membres, quin paper pot jugar l'Estat per a dinamitzar-les.

11 Facilitar la presa de contacte per part de creadors d'opinió a Espanya amb la realitat asiàtica, mitjançant visites d'estudi i reunions periòdiques amb els responsables de la política nacional cap a l'Àsia del MAEC.

12 Implicar-se activament en els àmbits de la societat civil en els quals s'estudien qüestions asiàtiques: universitats, think tanks, gabinets d'anàlisi d'empreses, amb visites, conferències i seminaris.

13 Establir un mecanisme Administració – think tanks per a l'impuls de la formació d'experts en anàlisi estratègica a l'Àsia.

14 Difondre i fer valer a l'Àsia els instruments disponibles a Espanya per a l'atracció de talent i d'inversió i, en particular, els previstos a la Llei d'emprenedors 14/2013, els establerts per l'ICEX Invest in Spain per a la captació d'emprenedors i el foment d'Start Ups i el programa Rising Start Up, així com aprofitar el coneixement adquirit pels espanyols a l'Àsia.

15 Difondre i fer valer els programes de vacances i activitats laborals ja signats amb els països de la regió i impulsar l'adopció de programes d'aquest tipus amb d'altres països en els que Espanya tingui especial interès.

16 Estudiar les maneres d'utilitzar el potencial econòmic i comercial de la segona generació d'asiàtics a Espanya.

17 Aprofitar les activitats de la commemoració del Ve Centenari de l'expedició de la primera volta al món de Fernando Magallanes i Juan Sebastián Elcano (2018-2022) per tal de donar a conèixer el paper central d'Espanya en la primera globalització i impulsar la projecció de la nostra ciència, les nostres empreses i la nostra societat civil cap a l'Àsia.

ORGANITZACIÓ I MÈTODES DE TREBALL

18 Impulsar, a través del Consell de Política Exterior, una reflexió de tots els ministeris amb projecció rellevant a l'Àsia per tal de crear una política coordinada per a Espanya a l'Àsia.

19 Continuar, desenvolupar i, eventualment, posar en marxa, plans sectorials per a l'Àsia en els diferents departaments amb projecció en aquell continent, en els seus àmbits de competència i amb l'establiment de plans específics d'acció.

20 Llançar projectes pilot de grups de treball interdepartamentals, liderats pels ministeris competents, que s'encarreguin de fer un seguiment, a nivell tècnic i amb mètodes de treball en xarxa, de les qüestions seleccionades com a prioritàries per a Espanya a l'Àsia (per exemple, obstacles a unes regles del joc equilibrades [level playing field] en països concrets, promoció de l'Estat de dret, facilitació del turisme asiàtic, cooperació científica i tecnològica en sectors d'interès...).

21 Planificar anualment, de forma conjunta amb els ministeris competents, les activitats de les nostres ambaixades a l'Àsia, definint amb aquestes últimes els objectius, fent un seguiment continu, orientant la seva tasca sobre el terreny i la informació que han d'obtenir i avaluant els resultats.

22 **Adaptar els mètodes de treball i la producció documental als estàndards europeus més exigents** en termes de qualitat i de format.

23 En matèria de projecció lingüística, **adaptar específicament el desplegament de l'Institut Cervantes a les societats asiàtiques**, incorporant elements de **cooperació públic-privat** similars als que ja estan utilitzant altres institucions dedicades a la projecció de la llengua.

24 En matèria de seguretat, **reforçar les relacions amb els Serveis d'intel·ligència** dels països asiàtics que comparteixen interessos amb Espanya; reforçar la cooperació en matèria d'intel·ligència contraterroterrorista i impulsar els **intercanvis acadèmics entre experts de les respectives comunitats d'intel·ligència estratègica**.

25 Impulsar la presència de **funcionaris espanyols als organismes multilaterals asiàtics** i promoure la conclusió d'acords amb aquests organismes.

26 Desenvolupar el **Pla de diplomàcia de defensa** i les relacions institucionals en aquest sector per tal d'impulsar la projecció de la indústria de defensa espanyola i les nostres capacitats operatives i de formació.

MITJANS

27 **Enriquir l'anàlisi pròpia amb la incorporació sistemàtica de coneixement expert sobre l'Àsia**, de tal manera que les nostres posicions estiguin basades en les millors fonts (contactes sobre el terreny, experts i acadèmics a Espanya, intel·ligència empresarial), i dotar-se dels mitjans necessaris per aconseguir-ho.

28 **Millorar la planificació estratègica dels viatges i les visites** d'alt nivell a l'Àsia, i augmentar-ne la freqüència i els continguts per homologar-nos amb altres països de referència.

29 **Utilitzar més sovint la participació a reunions multilaterals amb socis asiàtics** per reforçar els contactes i el diàleg amb l'Àsia.

30 **Reforçar les plantilles de les unitats asiàtiques del MAEC i d'altres ministeris amb projecció a l'Àsia** per apropar-les, en quant a capacitats i a mitjans, a les d'altres països europeus.

31 **Reforçar la xarxa diplomàtica i consular a l'Àsia**, incorporant noves places a la xarxa i reforçant el personal i els mitjans de les que ja existeixen, inclosos els dedicats a les dimensions econòmica i comercial, consular, d'educació, cultura i turisme. En particular, obrir en un futur proper una ambaixada a Myanmar i nous consolats a Xengdu (Xina) i a Bangalore (Índia), que impulsin l'activitat econòmica i facilitin els fluxos turístics.

32 **Reforçar els mecanismes existents a Espanya** (Casa Àsia, Fundacions, Cooperació) per impulsar la **creació de xarxes** entre les societats civils.

33 Utilitzar els **mecanismes existents a la UE** (FIAP, Horitzó 2020, etc.) i els multilaterals per a la promoció de la projecció d'Espanya a l'Àsia.

GOBIERNO
DE ESPAÑA

MINISTERIO
DE ASUNTOS EXTERIORES
Y DE COOPERACIÓN

www.exteriores.gob.es

